



Съвет на
Европейския съюз

Брюксел, 14 март 2023 г.
(OR. en)

7388/23

JAI 310
FREMP 74

РЕЗУЛТАТИ ОТ РАБОТАТА

От:	Генералния секретариат на Съвета
До:	Делегациите
Относно:	Заключения на Съвета относно прилагането на Хартата на основните права на ЕС; Ролята на гражданското пространство за защитата и утвърждаването на основните права в ЕС – Заклучения на Съвета (10 март 2023 г.)

Приложено се изпращат на делегациите заключенията на Съвета относно прилагането на Хартата на основните права на ЕС с акцент върху ролята на гражданското пространство за защитата и утвърждаването на основните права в ЕС, приети от Съвета на неговото 3936-о заседание, проведено на 10 март 2023 г.

**Заклучения на Съвета относно прилагането на Хартата на основните права на
ЕС;**

**Ролята на гражданското пространство за защитата и утвърждаването на
основните права в ЕС**

Преамбюл

Съветът на Европейския съюз,

- а) **Като припомня** член 2 от Договора за Европейския съюз (по-нататък „ДЕС“), съгласно който Съюзът се основава на общите за държавите членки ценности на зачитане на човешкото достойнство, на свободата, демокрацията, равенството, правовата държава, както и на зачитането на правата на човека, включително правата на лицата, които принадлежат към малцинства;
- б) **Като изтъква**, че Хартата на основните права на Европейския съюз (наричана по-нататък „Хартата“), тържествено провъзгласена на 7 декември 2000 г., представлява крайъгълен камък на европейската интеграция и е символ на нашата обща европейска идентичност;
- в) **Като припомня**, че държавите членки са поели ангажимент да гарантират залегналите в Хартата права и свободи за всички хора в рамките на своята юрисдикция, както и универсалния характер, неделимостта, взаимозависимостта и взаимната свързаност на основните права;

- г) **Като изтъква**, че Хартата е един от най-съвременните и всеобхватни правно обвързващи инструменти в областта на основните права и че задължава всички институции, органи, служби и агенции на Съюза, както и държавите членки, когато прилагат правото на Съюза, да зачитат правата, да съблюдают принципите и да утвърждават тяхното прилагане в съответствие със своите компетентности и при зачитане на обхвата на предоставените в Договорите компетентности на Съюза, съгласно член 51, параграф 1 от Хартата;
- д) **Като подчертава** колко е важно да се финализира присъединяването на Съюза към Европейската конвенция за правата на човека в съответствие с член 6, параграф 2 от ДЕС¹, за да се подобрят съгласуваността и последователността в защитата на основните права и да се укрепи още повече защитата на основните права в Европа;
- е) **Като припомня** ангажимента на Съюза да подкрепя защитниците на правата на човека по света, включително чрез насоките на Европейския съюз относно защитниците на правата на човека и механизма на Европейския съюз за защитниците на правата на човека.
- ж) **Като осъжда** тежките и масови нарушения на човешките права, предизвикани от агресивната война на Русия срещу Украйна, както и предизвикателствата пред тези права вследствие на пандемията от COVID-19, климатичната криза и последиците от кризата, свързана с разходите за живот. Тези кризи ясно показват, че защитата на основните права и ценностите на Съюза не може да се приема за даденост и че те могат да бъдат гарантирани само в демократично общество, основано на върховенството на закона. Това е непрекъснато начинание и споделена отговорност и изисква колективни усилия от страна на всички заинтересовани участници.

¹ Съюзът се присъединява към Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи. Това присъединяване не променя областите на компетентност на Съюза, така както са определени в Договорите.

- з) **Като приветства** Стратегията за подобряване на прилагането на Хартата на основните права в Европейския съюз и заявления в нея подновен ангажимент да се гарантира, че институциите на Съюза и държавите членки прилагат Хартата в пълния ѝ потенциал.
- и) **Като приветства** Годишния доклад на Комисията за 2022 г. относно прилагането на Хартата на основните права на ЕС: Процфтяващо гражданско пространство за отстояването на основните права в ЕС (по-нататък „Доклад за Хартата от 2022 г.“).
- й) **Като приветства** работата на Агенцията на Европейския съюз за основните права (по-нататък „Агенция за основните права“), например неотдавнашните ѝ доклади относно защитата на основните права в трудни времена, по-специално доклада от 2022 г. „Европейското гражданско общество — все още под натиск“ и бюлетините за войната в Украйна „Въздействието на руската агресивна война срещу Украйна върху основните права“.
- к) **В очакване на** конференцията „Защита на основните права във времена на криза“, която шведското председателство на Съвета на Европейския съюз ще организира на 20 – 21 април 2023 г. Конференцията ще предостави форум за обсъждане на възможностите за повишаване на стабилността и устойчивостта на структурите за защита на основните права в Европейския съюз във времена на криза, включително какво може да се научи от кризи, минали и настоящи, и какви са най-подходящите следващи стъпки.

Ролята на гражданското пространство за защитата и утвърждаването на основните права в ЕС

Съветът на Европейския съюз **подновява** ангажимента си за непрекъснато прилагане на Хартата на основните права и **одобрява** следните заключения.

Съветът на Европейския съюз,

1. **Припомня**, че Хартата признава правото на свобода на мирни събрания и на свободно сдружаване (член 12), както и правото на свобода на изразяване на мнение и свобода на информация (член 11).
2. **Набляга**, че правото на свободно сдружаване съставлява една от основите на демократичното и плуралистичното общество, тъй като позволява на гражданите да обединяват действията си в области от общ интерес и така допринася за доброто функциониране на обществения живот².
3. **Признава**, че участниците от гражданското общество на всички равнища се нуждаят от подходящи и достатъчни човешки, материални и финансови ресурси, за да изпълняват ефективно своите задачи, и че свободата да се търсят, получават и използват такива ресурси е неразделна част от правото на свободно сдружаване³. Този достъп трябва да бъде в съответствие с принципа на законност и да се придържа към общите ценности на Съюза.
4. **Подчертава**, че в нашите конституционни демократични общества организациите на гражданското общество (по-нататък „ОГО“) и защитниците на правата на човека⁴ имат важната роля да допринасят за утвърждаването и защитата на ценностите и правата, залегнали в член 2 от ДЕС и в Хартата, и да спомагат да се гарантира правилното прилагане на Хартата, като по този начин увеличават въздействието на основните права върху живота на хората. Те са крайно необходим елемент от системата на взаимозависимост и взаимоограничаване в една здрава демокрация; необоснованите ограничения върху тяхното пространство на действие могат да бъдат заплаха за принципите на правовата държава.

² В съответствие с приложимата съдебна практика на Европейския съд по правата на човека.

³ Вж. ОССЕ-БДИПЧ, „Насоки относно свободата на сдружаване“ (2015 г.), принцип 7.

⁴ За целите на настоящите заключения понятието „защитници на правата на човека“ включва, освен ОГО, националните институции по правата на човека (НИПЧ), органите по въпросите на равенството и институциите на омбудсмана.

5. **Подчертава**, че член 11 от ДЕС изисква от институциите на Съюза да предоставят на гражданите и представителните организации възможността да изразяват и обменят публично своите мнения във всички области на дейност на Съюза; да поддържат открит, прозрачен и редовен диалог с представителните сдружения и ОГО и да провеждат широки консултации по нови инициативи.
6. **Отчита** значението, което споделянето на знания и обменът на добри практики между държавите членки имат за усилията за закрила, подкрепа и оправомощаване на ОГО и защитниците на правата на човека, както и изводите, които трябва да се извлекат от различните източници на знания, събрани например от Европейската комисия и Агенцията за основните права.
7. **Отбелязва** със загриженост констатациите в докладите на Агенцията за основните права относно гражданското пространство, че ОГО са изправени пред предизвикателства и поради това са възпрепятствани да изпълняват важната си роля по отношение на основните права, демокрацията и принципите на правовата държава в целия Съюз.
8. **Подчертава**, че е важно да се подобрят механизмите за консултации, за да се гарантира, че ОГО и защитниците на правата на човека участват по подходящ начин в процесите на разработване, прилагане и наблюдение на законодателството и политиките.

Съветът на Европейския съюз приканва държавите членки:

9. **Да закрилят и насърчават** благоприятна среда за ОГО и защитниците на правата на човека, така че те да могат да осъществяват дейността си в съответствие с ценностите на Съюза без неоправдана намеса от страна на държавата, съгласно възприетите в ЕС и на международно равнище стандарти.

10. **Да създават или улесняват** създаването на национални институции по правата на човека в съответствие с Парижките принципи на Организацията на обединените нации, да приемат законодателна рамка, позволяваща на тези институции да изпълняват функциите си независимо, и да им предоставят подходящ мандат и ресурси за ефективно изпълнение на техните задачи.
11. **Да определят**, ако това все още не е направено, звено за контакт по въпросите на Хартата или да възложат на съществуващо звено за контакт да насърчава и координира изграждането на капацитет, обмена на информация и повишаването на осведомеността относно Хартата.
12. **Да увеличат** усилията за закрила, подкрепа и оправомощаване на ОГО и защитниците на правата на човека, като им предоставят различни възможности за сътрудничество.
13. **Да защитават** гражданското пространство, като гарантират, че не се приемат ненужни или произволни ограничения, например изисквания за регистрация и данъчни режими, насочени конкретно срещу гражданското пространство по неблагоприятен начин.
14. **Да защитават** ОГО и защитниците на правата на човека от, наред с другото, заплахи, нападения, преследване на критични гласове и клеветнически кампании срещу организации, служители и доброволци, чрез активни средства, например предприемане на целенасочени действия за справяне с тези проблеми, чрез създаване на механизми за наблюдение с цел предотвратяване на такива заплахи, чрез осигуряване на бързо идентифициране, докладване, разследване и последващи действия във връзка с такива инциденти, както и чрез създаване на специални служби за подкрепа на участниците от гражданското общество.
15. **Да отстояват** безопасността и независимите действия на ОГО и защитниците на правата на човека и в цифровото пространство, наред с другото чрез изнамиране на начини технологиите да се превърнат в благоприятен фактор за ангажираност и демократични действия и да не се използват за ограничаване на пространството и дейностите на участниците от гражданското общество.

16. **Да подкрепят** ОГО, като намират решения на предизвикателствата, свързани с наличието, достъпността и устойчивостта на финансирането, наред с другото, чрез гарантиране на справедливо разпределение посредством прозрачни и недискриминационни критерии, чрез публикуване и широко разпространение на покани за представяне на предложения, така че те да бъдат широко достъпни, както и чрез опростяване на достъпа до гъвкаво финансиране за ОГО от всякакъв мащаб, включително посредством цифровизация и иновативни начини на разпространение. Същевременно следва да се отчита, че финансирането на ОГО не бива да зависи единствено от публични средства, за да се запази тяхната независимост.
17. **Да оправомощават** участниците от гражданското общество, като гарантират пълноценното участие на широк кръг ОГО в изготвянето и прилагането на законодателство и други инициативи в съответните области на политиката, които може да са в обхвата на техните специфични правомощия, включително при разработването на възможности за финансиране.
18. **Да оправомощават** ОГО, като им гарантират възможността да оценяват и изразяват мнението си за евентуалното въздействие на предлаганите правни и политически мерки върху тях, техните членове, избирателните им райони или основните права в по-общ план.

Съветът на Европейския съюз,

19. Приветства работата на Комисията, свързана с ролята на гражданското пространство

за защитата и утвърждаването на основните права в Европейския съюз, и по-специално отбелязва:

- Доклада от 2022 г. относно Хартата.
- Ангажиментите, заявени в Стратегията за подобряване на прилагането на Хартата на основните права в ЕС (стратегията за Хартата), с цел да се подкрепи среда, благоприятстваща участниците от гражданското общество, и да се предприемат действия срещу мерки, които нарушават правото на Съюза, включително Хартата, когато тези мерки засягат организации на гражданското общество.
- Годишните доклад относно върховенството на закона.
- Законодателното предложение относно стандартите за органите по въпросите на равенството⁵.

Съветът на Европейския съюз приканва Комисията:

20. Да защитава ОГО и защитниците на правата на човека чрез непрекъснати усилия за насърчаване и отстояване на демокрацията, принципите на правовата държава и основните права във всички съответни области на политиката, включително чрез осигуряване на съгласуваност между подхода на Съюза за закрила на защитниците на правата на човека във външен и вътрешен план.

⁵ Предложение за директива на Съвета относно стандартите за органите по въпросите на равенството в областта на равното третиране на лицата, независимо от тяхната раса или етнически произход, равното третиране на лицата в областта на заетостта и професиите, независимо от тяхната религия или убеждения, увреждане, възраст или сексуална ориентация, равното третиране на жените и мъжете по въпросите на социалното осигуряване и достъпа и предоставянето на стоки и услуги, и за заличаване на член 13 от Директива 2000/43/ЕО и член 12 от Директива 2004/113/ЕО (15899/22) и Предложение за директива на Европейския парламент и на Съвета относно стандартите за органите по въпросите на равенството в областта на равното третиране и равните възможности на жените и мъжете в областта на заетостта и професиите и за заличаване на член 20 от Директива 2006/54/ЕО и член 11 от Директива 2010/41/ЕС (15902/22).

21. **Да подкрепя** ОГО и защитниците на правата на човека, като продължи да предоставя, в рамките на многогодишната финансова рамка, подходящо и достъпно финансиране чрез съответните програми за финансиране, например програмата „Граждани, равенство, права и ценности“. Всяко такова финансиране трябва да се използва в съответствие с общите ценности на Съюза, залегнали в член 2 от ДЕС и в Хартата.
22. **Да подкрепя** възможността ОГО и защитниците на правата на човека от всякакъв мащаб, равнище и капацитет да се възползват от фондовете на ЕС, като наред с другото опрости отворените покани за представяне на предложения, засили подкрепата за потенциални кандидати и продължи да използва новаторски подходи, например финансова подкрепа за трети страни (ОГО) от посредници, както и основно финансиране за организации.
23. **Да оправомощава** ОГО и защитниците на правата на човека, като поддържа открит, редовен, прозрачен и приобщаващ диалог и продължи да полага усилия за създаването на подходящи механизми и насоки, които да позволят на ОГО и защитниците на правата **на човека** да допринасят на съответните етапи от процесите на вземане на решения, включително в инициативи, които оказват въздействие върху тях или върху основните права.
24. **Да оправомощава** ОГО и защитниците на правата на човека, като включва възможности за пълноценното им участие във всички области на политиката и законодателството.
25. **Да оправомощава** ОГО и защитниците на правата на човека, като работи за изпълнението на поетите в доклада относно Хартата от 2022 г. ангажименти за започване на целенасочен диалог със заинтересованите страни чрез поредица от тематични семинари относно опазването на гражданското пространство, с акцент върху начините, по които Европейският съюз може да доразвие ролята си да защитава, подкрепя и оправомощава ОГО и защитниците на правата на човека да се справят с предизвикателствата и възможностите, очертани в доклада за Хартата от 2022 г.